

HELDERSE VERENIGING VOOR SOCIALE GESCHIEDENIS

Opricht op 30 december 1991 en ingeschreven bij de Kamer Voor Koophandel voor Hollands Noorderkwartier d.d. 22 september 1993, onder dossiernummer V 637339.

Bestuurssamenstelling:

Voorzitter;

W.F.H. v.d. Paard 0223-614023

Secretaris

J.G. Kikkert 0223-612426

Noordzeestraat 3 Den Helder

Penningmeester;

H. v.d. Blom 0223-615541

2e Penningmeester;

C. Dalenberg 0223-641945

Bestuursleden;

H. Boerekamps 0223-669499

Redactie "de Morgen";

G. Hoekmeijer 0223-628033

H. Boerekamps. 0223-669499

Webeditor;

H. Boerekamps

Leden van verdienste: Mies Campfens, Daaf Fiege, Cees Rondèl en Jan Kikkert.

Internet: Natuurlijk is de HVSG ook via internet bereikbaar. Onze website www.hvsg.net.

Inhoud

Pag. 2: **Voorwoord voorzitter**

Pag. 4: **De Morgenstond 17**

Pag. 7: **Dick Ket**

Contributie: het lidmaatschap van de HVSG bedraagt minimaal € 12,50 per jaar. Voor elk volgend lid, woonachtig op het adres van een al ingeschreven lid, geldt een minimum contributie van € 2,50.

Verenigingsorgaan "De Morgen" verschijnt eens per 3 maanden en is bij de Koninklijke Bibliotheek geregistreerd onder Internationaal Standard Serial Number (ISSN) 1572-7378.

Het logo van de Morgen: Voor gebruikmaking van het logo, zoals dat sinds medio 1993 wordt gevoerd, is toestemming verkregen van de Brusselse hoofdredactie van het Vlaamse dagblad "De Morgen".

Losse nummers à € 3,50. Eerder verschenen nummers kunnen worden besteld door overmaking van € 3,50. per gewenst exemplaar op postrekening NL63 INGB 0000 700681 t.n.v. HVSG, te Den Helder o.v.v. het/ de betreffende nummer(s).

Aanmoedigen, op- aanmerkingen en/of klachten over De Morgen gaarne naar hvsgdemorgen@gmail.com. Inleveren kopij voor "De Morgen". Uw bijdrage dient samen met ingescande foto's/ tekeningen op schijf, USB-stick of via de E-mail aangeleverd te worden bij de redacteur.

Inleverdata: Voor de 15^e van de 2^e, 5^e, 8^e, 11^e maand. Publicatie hoeft niet te betekenen dat de daarin vermelde meningen het inzicht van de redactie of van de vereniging weergeven. Auteurs dragen de verantwoording voor de inhoud van hun bijdragen. De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen in te korten of niet te plaatsen.

Pag. 7: **126 Leger de Heils in Den Helder**

Pag. 12: **'t Kan Verkeren: de Lemster aak LE74**

Pag. 14: **Markante Marsdiepers 2: Henk Horsman**

VOORWOORD VOORZITTER

Ouderwetse winters

Buiten dwarrelen enkele verdwaalde sneeuwvlokken neer. Zoals heel vaak maakt Koning Winter een dreigend gebaar. Daar blijft het bij. Ook begin 2016 gaat de winter, afgezien van wat nachtvorst, aan Den Helder voorbij. In het noordoosten van het land vriest het strenger, en er valt veel sneeuw. Verandert het klimaat echt? Warmterecord na warmterecord wordt verpulverd, en stortbuien doen tropisch aan. Het weer verandert, en wij ook.

Afb 1: ouderwetse winter

Hoe zit het eigenlijk met die ouderwetse winters? Velen van ons kunnen zich goed enkele herinneren. Wij leren schaatsen op sloten en grachten. Zwieren op de ijsbaan, toen op de klanken van 'Twee reebruine ogen'. Voor een paar kwartjes kocht je hete ranja of kwast, en de eeuwige pennywafel. Met het vorderen der leeftijd zijn de schaatsijzertjes dunner en dunner geworden. De wilgen staan te wachten. Zo nemen de meesten van ons afscheid van de ouderwetse winters. Wie aan natuurijs denkt, denkt aan Friesland. Als het vele water is dichtgevroren, overbruggen de Friezen in vroegere tijden grote afstanden op de schaats. Uit deze gewoonte is de Elfstedentocht ontstaan. In onze herinnering lijkt het of er 10-tallen tochten zijn geweest. Dat is niet waar. Sinds

1909 zijn er maar 15 officiële Elfstedentochten gehouden. We herinneren ons de tocht van 18 januari 1963, gewonnen door Reinier Paping. Een zware tocht, met vorst, harde oostenwind en slecht ijs. Huisduiner Henk Wijnia, een formidabele schaatser, is er bij, als wedstrijdschaatser! Wijlen Henk Schoemaker doet eveneens van zich spreken. Meer recent zijn de tochten van 21 februari 1985 en 26 februari 1986, met als winnaar Evert van Benthem. Onze Henk Wijnja is er in 1985

Afb 2: schaatspret op de Loodsgracht

weer bij. In 1986 doet W.A. van Buren, nu onze koning, ons versteld staan. De laatste is op 4 januari 1997, gewonnen door de spruitjeskoning Henk Angenent. Toch kunnen die laatste drie niet tippen aan 'De Hel van '63'. Wij, ooit jeugdige schaatser, zitten bij de tochten van de jaren 80 gekluisterd aan de televisie. Nee, mooi-weer-schaatsers zijn wij allen zeker niet. Zo zijn er in 1985 schaatswedstrijden voor gemeente-ambtenaren op de Kerkgracht.

Deurwaarderskantoor Vermeer laat dan zelfs een reuzenpan erwtensoep aanrukken. Daarna zijn heel wat 'schaatsjaren' voorbij gekomen. Meestal van korte duur. Schaatsen is nu een Nederlandse sport bij uitstek. In de loop der eeuwen is het in onze DNA gekomen.

Schaatsen kent ook een bittere smaak. De tweede helft van de 19^e eeuw is weer eens een tijd van recessie. Zoals altijd zijn het de armen die de hardste klappen krijgen. Wat is het een geluk om dan te kunnen schaatsen. Op 3 februari 1879 zijn er op het Noord-Hollands kanaal schaatswedstrijden. Er zijn duizenden toeschouwers om te kijken naar 300 rijders. Elke deelnemer krijgt twee broden, erwten, spek en een bon voor steenkool. Een 30-tal kampt om prijzen als wollen dekens en hemden. Een commissie maakt dit mogelijk door het verwerven van f450,-. Het doel is plezier én nut te verenigen.

'behoeftigen'. Het lijkt in de verte een beetje op de bijstandswet van nu: voor wat, hoort wat.

In de 19e eeuw kijken de journalisten ook naar het verleden, met de vraag hoe erg zijn vroegere winters. Wel, in het jaar 401 is de Zwarte Zee dichtgevroren, hetzelfde overkomt de Theems in 1063, en wel voor 14 weken. In 1622 zijn alle Europese rivieren bevroren, en bij ons, de Zuiderzee. In de 18^e eeuw zijn er vijf langdurige winters. Op 23 en 24 maart 1845 eet men paaseieren op het ijs. Zo lijkt schrijven en vertellen over ouderwetse winters een beetje (ijs)visserslatijn.

Willem van der Paard
voorzitter

Afb 3: ouderwetse ijspret

Plezier voor de toeschouwers, en nut voor de arme schaatsers. Twee dagen later, op 5 februari, organiseert de vereniging 'Ontwaakt bij Tijds' eveneens een wedstrijd voor

DE MORGENSTOND 17 : I.M. V&D

De wereld kent momenteel grotere problemen, maar het verlies van V&D voor onze stad ook tamelijk dramatisch te noemen. Uiteraard voor het personeel, dat er werkte, maar ook voor de andere Nieuwediepers. Den Helder zonder V&D, dat was een paar jaar terug ondenkbaar! Ik heb ook persoonlijke herinneringen aan Vroom & Dreesman. Mijn moeder werkte er vanaf begin jaren vijftig als verkoopster bij de afdeling 'klein naaigerei': knopen, ritsen naald en garen en dergelijke. In die jaren van wederopbouw naaiden de dames er noodgedwongen op los, dat was altijd goedkoper en vaak ook beter dan de standaard confectie. Als peuter bracht ik zodoende menige middag door, spelend in het magazijn op de zolderverdieping, waar de magazijnmeester dan een oogje in het zeil kon houden. Gratis kinderopvang! Kom daar nu nog maar eens voor. Ik kan mij de toenmalige directeur, de heer Rosenmöller nog goed herinneren. Het was een tamelijk kleine man met een kalend hoofd. Mijn moeder was namelijk een behoorlijk strijdbare vrouw, die zonder schromen voor haar rechten opkwam en zij nam mij soms mee naar kantoor van de directeur om haar loon- of andere 'eisen' kracht bij te zetten. Toch bleek er wederzijds veel respect te zijn, bemerkte ik in de loop der jaren.

Afb 1: de oude vestiging van V&D met de ingang op de hoek van de Spoorstraat/Keizerstraat: met lift!

Mijn eerste vakantiebaantje tijdens mijn middelbare schooltijd vervulde ik ook bij 'Droom & Vreesman', zoals mijn oudere broer altijd sarcastisch zei. Liftboy was ik. Ja, dat bestond toen nog! Nu klinkt dat tamelijk archaïsch en kennen we het hooguit uit oude films. Misschien werken er nu nog liftboys in dure 5-sterrenhotels, maar die frequenteer ik doorgaans niet. Ik was dus liftboy en dat vond ik een heel verantwoordelijke functie. Je moest tenslotte zorg dragen voor het veilig opstijgen en afdalen van de geachte cliëntele van het warenhuis. Ik was wel teleurgesteld dat er geen mooi uniform met pet beschikbaar was, zoals mijn collega's in de films ze droegen. Dat gaf toch wat meer cachet aan het baantje, vond ik. Als er geen klanten waren voor de lift, dan hielp ik een beetje mee in het magazijn. 20 gulden in de week kreeg ik en na vier weken had ik het in die dagen toch indrukwekkende bedrag van 80 gulden verdiend. Van dat geld heb ik bij V&D een 2-persoons tentje van het type "Gulliver" gekocht. Reclame hoeft er helaas niet meer gemaakt te worden, maar het tentje heeft zich bewezen als onverslijtbaar. Ik heb hem nog steeds, hij ligt al jaren op zolder en is nog steeds – na 55 jaar - in puike conditie! V&D was echt een warenhuis met de hoofdletter 'W'. Een instituut. Kwaliteit was vanzelfsprekend. Later kwam ik er niet zo vaak meer.....

Afb 2: pa Hoekmeijer als een kind zo blij met de stoommachine (privé collectie)

Overigens waren winkels in die tijd veel meer dan een plek om iets te kopen. In zo'n warenhuis betrad je een wereld met onbekende en vaak ook onbereikbare zaken. Zo had je in de Koningstraat het warenhuis van Willigen. Twee enorme etalages vol met vaak zeer begeerlijke spullen, die uitdagend waren uitgestald. Hoe vaak en hoe lang stond je als kind niet door de ramen te turen naar het prachtigste speelgoed. Ik herinner mij een aantal schitterende stoommachines en modelspoortreinen. Daar kon je als kind van monetair niet bijster goed bedeelde ouders slechts van dromen! Maar toch! Na een eeuwigheid van gedroom bij de etalage van kind niet maken in die dagen. Ik mocht er overigens niet alleen mee spelen, mijn pa van Willigen, kreeg ik dan toch een stoommachine.....veel gelukkiger kon je een vond dat veel te gevaarlijk met die brandbare vuurblokjes. Heel verstandig ouderschap natuurlijk, al was al snel duidelijk dat de magische stoommachine ook bij hem het kind naar boven bracht. Zo maar opeens, zo leek het was van Willigen verdwenen en achteraf is het makkelijk te constateren dat het leven desondanks gewoon door is gegaan. Misschien biedt dat enige hoop als je denkt aan de enorme leegte die V&D nalaat. Filosofisch gesteld: alles is vergankelijk,

Afb 3: het statige pand van warenhuis van Willigen aan het begin van de Koningstraat

elk leven en dus ook Vroom & Dreesman. Maar gelukkig: 'het' leven gaat gewoon door.

Ik denk ineens aan "de Gruyter", aan "Simon de Wit", aan "Zijlstra", allemaal grootgrutters, die in de loop der jaren ter ziele zijn gegaan. Vooral aan De Gruyter heb ik speciale herinneringen: 'het snoepje van de week!' Maar ook het sparen van de oranje kartonnen kassabonnetjes, bijgehouden door een elastiekje.....die kon je inleveren en dan kreeg je 10 % (korting) van het totaal terug....of zoiets....Ik moest vaak helpen tellen. Maar ook Piet (de Gruyter) redde het niet.

Tijden veranderen, binnensteden en winkelcentra veranderen mee. Twintig jaar geleden maakten we ons zorgen over het verdwijnen van de lokale winkeliers en de opmars van de grootwinkelketens: de 'verblokkering' van de binnenstad werd dat wel genoemd. Daarna de gestage krimp van het winkelareaal, in Den Helder gewoon als gevolg van de krimp van de stad, vanwege de krimp van de marine, vanwege de val van de muur. Daar kwam dan nog een financiële en economische crisis overheen en de gestage opmars van het internet shoppen. Verworden winkelcentra zo tot spooksteden? Afschrikwekkende beelden van Detroit flitsen voorbij.....Een beetje relativeren helpt echter vaak tegen al te sombere toekomstvisioenen. Zo put ik hoop uit de nieuwste trend: 'clicks & bricks', wat zoets is als internetshops, die toch winkels willen, waar klanten de koopwaar kunnen passen, proeven, zien, ruiken en ruilen. En misschien gaan die vermalijde vastgoedbezitters bij deze grote leegstand nu eindelijk hun exorbitante huurprijzen laten zakken, zodat jonge ondernemers en winkeliers kansen krijgen. Dynamiek!

Afb 4: hangplek voor vinyl liefhebbers: Frans Selbach in de Beatrixstraat

Ronald de Boer van de Helderse Courant schreef onlangs ook enige gedachten op naar aanleiding van het verdwijnen van V&D. Hij noemde weer andere verdwenen winkels in Den Helder: George Blok en Frans Selbach. Oh ja, de twee platenboeren van mijn jeugd! Bij Blok in de Keizerstraat stond ik in de jaren zestig net zo vaak met mijn neus tegen de etalageruit als bij van Willigen daarvoor. Ik zie nog de LP "Surrealistic Pillow" van Jefferson Airplane liggen, alleen de hoes al..... Maar zoals altijd moest je toen ook al prioriteiten stellen, want je kon niet alles kopen. Struinen in de platenbakken en af en toe een LP omhoog houden en – met een veelbetekenende blik – aan een vriend laten zien; platen afluisteren met twee van die grote koptelefoonhoorns, die je af en toe deelde. Mijn muzikale voorkeuren waren in de loop der jaren steeds vooruitstrevender geworden. Je zou me een snob kunnen noemen en dat leidde tot het volgende onvergetelijke moment met George Blok. Ik was in de jaren zeventig heel erg 'in' de Engelse band "Van Der Graaf Generator", tegenwoordig valt dat onder de noemer 'prog

rock', toen noemde ik het 'underground'. Zware muzikale kost in ieder geval, heel ver van pop, lichtjaren ver van Idols. Ik achtte de kans dat Blok een plaat van deze band in voorraad had kleiner dan een hoofdprijs in de staatsloterij. Toch maar even gevraagd, waarschijnlijk ook om bij een negatief antwoord demonstratief misprijzend m'n hoofd te schudden. 'Van Der Graaf Generator?', herhaalde George Blok quasie achteloos mijn vraag. 'Ja, maar ik denk niet dat u hem heeft hoor,

want bijna niemand heeft ervan gehoord', antwoorde ik. Maar Blok haalde in een flits zeker drie verschillende albums van deze groep uit een schap vandaan en hield ze triomfantelijk voor mijn neus omhoog.....Ik had slechts geld voor één exemplaar, die ik dan ook snel afrekende om met een beschaamd hoofd te vertrekken. Good Old George Blok. Bij de concurrent was het vaak weer heel gezellig, dank zij mevrouw Selbach. Met een bakkie koffie aan de bar met andere liefhebbers praten over de favorieten van toen en er een shaggie bij roken, dat kon toen nog gewoon. Je zou er sentimenteel van worden. Ik bedenk me opeens dat met V&D trouwens ook de laatste platenzaak uit de stad is verdwenen. Zou God ook.....?

Gerard Hoekmeijer

*Foto's: Den Helder in de jaren 50 & 60,
Marinus Vermooten*

DICK KET

Portret van een in Den Helder geboren kunstschilder

Over Anton Pieck zijn we in Den Helder niet gauw uitgepraat. Er is een horecagelegenheid in de Koningstraat, gelegen naast zijn geboorthuis, naar hem vernoemd en er komt zelfs een Anton Pieckhof in de binnenstad. Oud VVD-raadslid Jan Roelofsen was ook altijd een fan van hem, want hij pleitte ooit voor Anton Pieck(voorzet)gevels in de binnenstad. Pieck is natuurlijk heel populair geworden, zeker ook als bedenker van sprookjespark de Efteling en zijn sprookjesboekplaatjes kom je op talloze kalenders tegen.

Afb1: Dick Ket, kunstschilder 1902-1940

Over Dick Ket daarentegen verneem je hier veel minder. Terwijl hij toch een gerenommeerd kunstenaar is geweest. Ikzelf maakte pas kennis met hem bij het googelen op internet, zoekend naar een antwoord op een vraag over hem in een puzzel. Dirk Hendrik Ket kwam op 10 oktober 1902 in Den Helder ter wereld als enig kind

van Libbe Ket, militair apothekersassistent en Juliana Otten. Misschien heeft hij hier nog de eerste klas van de lagere school bezocht, maar al in 1909 verhuisde het gezin naar Den Haag, waar hij een tamelijk gelukkige jeugd beleefde.

Afb 2: zelfportret pentekening; 1925

Dit ondanks het feit dat hij gehandicapt was met een aangeboren hartafwijking, die hem snel vermoeid maakte. Hij kon dan nogal blauw aanlopen en is daarmee ook wel gepest zijn op school. In 1920 verhuisde het gezin naar Hoorn, waar Dick Ket de HBS bezocht. Deze jaren bleken bepalend te zijn voor de rest van zijn leven. Hij ontmoete op school twee docenten, die hem sterk hebben beïnvloed. Allereerst was daar zijn tekenleraar Johan C. Kerkmeijer, die hem lid liet worden van het "Teekengenootschap Debutade". Een niet minder belangrijke rol was er weggelegd voor zijn natuur- en scheikundeleraar Henri A. Naber, die als theosoof en auteur bekendheid genoot en zich bezighield met de relatie tussen 'mystiek en meetkunde' en de jonge Ket op filosofisch en spiritueel gebied sterk inspireerde. Dat kwam later sterk in zijn werk en ook in veel brieven tot uiting. In 1922 verhuisde het gezin wederom, nu naar Ede. In Arnhem behaalde hij in 1925 zijn tekenakte. In het naburige Bennekom bouwde de familie een zelfontworpen huis, waar Dick Ket tot zijn

dood op 15 september 1940 bij zijn ouders bleef wonen en werken. Door zijn ziekte was hij gedwongen zijn laatste jaren in huis door te brengen.

Ket begon als kunstenaar in een impressionistische stijl met het schilderen van landschappen en stilleven met karakteristieke brede penseelstreken en het gebruik van het paletmes. Later ging hij steeds meer over op een nieuw-realistische en zelfs magisch-realistische stijl, die in zijn beste werk tot uiting komt. Hij was steeds meer met grote precisie gaan schilderen en streefde naar een perfectionistische weergave van de werkelijkheid.

Afb 3: zelfportret 1932 met geranium en 't kommetje

Hij was ook beïnvloed door het kubisme van die tijd, hoewel hij zeker niet tot die stroming behoorde. Zijn lichamelijke beperking en geringe mobiliteit waren bepalend voor zijn werk: veel zelfportretten en stilleven met vaak dezelfde attributen uit het ouderlijk huis. De geranium, de jeneverkruik en vooral het

Afb 4: Sint Nicolaasstilleven 1937 (Arnhems Gemeentemuseum)

kommetje. "K ben'n kommetje' zo grapte hij verwijzend naar zijn woonplaats. Veel van wat hem bewoog kunnen we putten uit de bewaarde brieven die hij schreef aan zijn verloofde Nel Schilt. Veelzeggend over zijn denken over leven en kunst is deze volgende passage uit een van die brieven: '*...dat er meer is tussen hemel en aarde, ik denk hieraan zo dikwijls als ik stilleven schilder. Juist indeze dode dingen voel ik de aanwezigheid van het alomtegenwoordige en ik betrap me er op dat ik met liefde over deze dode voorwerpen kan denken en ze behandelen*'.

Dirk Ket is ondanks zijn korte leven uitgegroeid tot een van de grote kunstenaars van zijn tijd. Werk van hem hangt onder andere in het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum in Amsterdam, het Museum Boijmans-van Beuningen in Rotterdam, het Arnhems Gemeente Museum en maakte deel uit van de spraakmakende Scheringa collectie magisch realistische kunst. Hans Dorrestijn, onze cabaretseke hypochonder, maakte een lied over hem. Het lijkt me daarom gepast, dat we ook in Den Helder meer aandacht aan hem besteden. Want er is meer dan Pieck!

Gerard Hoekmeijer

126 JAAR LEGER DES HEILS IN DEN HELDER

Het Leger des Heils in Den Helder bestaat in 2016 126 jaar. In 2015 had er dan ook een jubileumartikel in dit blad moeten staan. Helaas is dat niet gelukt. Maar: beter laat dan nooit!

Bij toeval ontdekte de redactie in “de Morgen”, nummer 4 uit 1991 (1^e jaargang) een artikel, dat we nogmaals graag met u delen. Het is geschreven door M. Kikkert en geactualiseerd door Henk Boerekamps. Bijkomend voordeel van deze ‘recycling’ is, dat het artikel nu ook via onze website digitaal toegankelijk wordt voor een ieder.

De redactie.

1890: oprichting van het Leger des Heils in Den Helder.

De eerste tekenen die er op duiden dat het Leger des Heils plannen had met betrekking tot Den Helder, bleken uit een krantenartikel van 19 oktober 1889 in het “Vliegend Blaadje”, waarin staat : ‘*Het Leger des Heils schijnt zijn operatiën ook hier te willen beginnen, althans we zagen 3 trailleurs (naar voren gezonden soldaten, red.), 1 mannelijke en 2 vrouwelijke door onze straten macheren, overal de Heilsodaat te koop aanbiedende...*’. Wanneer ze van hun verkenningstocht met goede rapporten in het hoofdkwartier terug keren, hebben wij kans dat ook hier ‘*het vuur zal worden geopend*’. En ‘*...men mag in dit geval wel de zorg nemen geharde soldaten te zenden want het klimaat is hier s’winters nogal bar en guur...*’, aldus het Vliegend Blaadje. Deze eerste heilsoldaten logeerden in Oud Den Helder en wel in “De Luis aan de Ketting” aan de Middenstraat 38, een logement voor minderbedeelde kermisklanten en zwervende negotianten (handelaren, red). Bedden waren er niet. Op de vloeren lag een

laag stro, de gehele inrichting van het logement en de verzorging waren navenant.

Afb. 1: 'Luis aan de Ketting', Middenstraat 38

De verkenners zijn wel succesvol geweest, want men had een geschikt pand verworven aan de Spoorgracht, waarna het geschiedenisboek van het korps Den Helder begint met de opening op 12 december 1890. Althans, deze datum zou het worden, maar het weer gooide roet in het eten doordat de winter in alle hevigheid toesloeg en er geen verbinding meer was naar Den Helder (het was een heel strenge winter). Daarom werd ook per advertentie in het Vliegend Blaadje aangekondigd: ‘*a.s. woensdag 24 december D.V., opening van de zaal van het Leger des Heils des avonds half acht, in het lokaal aan de Spoorgracht. De bijeenkomst wordt geleid door Adjudant Vellema van Amsterdam en andere officieren*’. De bewaarde documenten zijn echter 12 december 1890 blijven vermelden en deze datum houden ook wij aan. Het Leger des Heils huurde het pand aan de Spoorgracht, dat voordien een danslokaal - namelijk café chantant “Victoria Concert Hall”. De Spoorgracht was toendertijd in trek voor

het uitgaansleven, bioscoop, bars en dansgelegenheden. Dit was dus voor het Leger een plaats bij uitstek om 'de strijd te leveren'.

Afb. 2: het pand van het Leger de Heils aan de Spoorgracht

Opening

Bij de opening waren honderden mensen aanwezig die erg nieuwsgierig waren en dit alles wilden meemaken. Velen hadden dan ook op- en aanmerkingen. Tijdens deze avond werden ook de bevelvoerende officieren aangesteld, namelijk Kapitein van Veldhuijsen en 2 luitenants. Nu kon het werk in Den Helder beginnen. De zaal was altijd goed gevuld: 'de Geest Gods nam duidelijk de leiding'.

Zweedse tweemaster

In het jaar 1907 gebeurde er een vermeldingswaardig feit. Op 3 december namelijk strandde op de Razende Bol een Zweedse tweemaster, het stoomschip "Ninian Paton". In het verslag dat Dorus Rijkers maakte van de reddingsactie, schrijft hij: 'Ik heb er 38 afgehaald en daarvan waren 18 man van de equipage en 20 man vletterlui van Den Helder en Nieuwediep bij. Dat gebeurde 's avonds en onder de gereddenen waren twee Zweedse Heilsoldaten, die in de reddingboot

aan weerskanten van mij zaten. Toen ik eindelijk vrij was van het schip zei ik: Nu mag ik wel een zoon van jullie hebben. Maar ze verstonden mij niet. Ze hebben later echter prachtig mooi voor ons gezongen'.

Afb. 3: een zwart/wit foto van de bemanning van de reddingboot bij de redding van de Ninian Paton in 1907 te Den Helder. Staand v.l.n.r.: W. Muller, M.v.d. Hert, C. Dekker Jbzn., C. Been Jbzn., W. Kwast, Dorus Rijkers (schipper), J. Been. Zittend v.l.n.r.: J.A. Kramer, M.W. Ewalt, M. Kramer, J. Pronk.

In de bewaarde documenten staat nog vermeld '...dat de Zweedse Heilsoldaten nog enkele dagen bij ons in het Korps doorbrachten, hun gtuigenis gaven en mooie liederen zongen...'. Toen ze weggingen werden ze bij het station uitgeleide gedaan door de zangbrigade, waarbij een grote schare toeschouwers aanwezig waren. 19 maart 1908 bezoekt de Engelse oprichter van "The Salvation Army", Generaal William Booth Den Helder. Helaas missen wij dat gedenkwaardige feit in de boeken. Zo reilde en zeilde het Leger des Heils de jaren door en hield stand. Een verhaal, geschreven door nog zo'n beroemde redder Coen Bot, de grootvader van de huidige schipper, wil ik u niet onthouden. Bot: '...er was in die tijd aan de Spoorgracht een koffiehuis "de Blauwe Knoop", waar je voor 5 cent een kop chocolade kon krijgen. Als de gesprekken ons verveelden, trokken wij naar het gebouw van het Leger de Heils, waar we

ook als kind in huis waren en heus niet altijd vol vrome gedachten. Hier moesten wij in het portaal onze klompen uit doen, niet omdat ze

Afb. 4: 'geheelonthoudershotel' "de Blauwe Knoop" aan de Spoorgracht

ze vuil waren, maar omdat er de maat mee werd getrommeld op de houten vloer. Kunt u zich de verwarring voorstellen wanneer er plotseling geroepen werd: schip in nood? Dan rende men de zaal uit en meestal hadden wij dan niet onze eigen klompen aan. Toen er geschreeuwd werd dat er een schip in nood was, hoorden wij dat onze klompen vreselijk door de war werden gegooid, dus dachten wij dat het een grap was, maar gerust waren wij niet. Plots sprong er één op en ik volgde ook meteen. Ik kon zo door lopen want toevallig had ik die avond schoenen aan, vloog de Botbrug over bij de Nieuwstraat en ook de Ankerparkbrug en was zo als eerste bij de reddingsboot, waar Dorus altijd de mensen aanwees als aanvulling op zijn vaste roeiers. Zo kwam ik door een mazzeltje in de reddingploeg'.

Tijdens de bezetting

De Duitse bezetting bleek ook voor het Helderse Heilsleger een moeilijke periode te zijn. Het Leger des Heils werd verboden

. Het mocht zijn kerkelijke activiteiten wel voortzetten, maar zonder uniformen. Later wordt de legerzaal in beslag genomen. Hierna belegde het korps zijn samenkomsten in het pand van de CJMV (Christelijke Jonge Mannen Vereniging) in de Spoorstraat. Uiteindelijk verlieten de meeste 'makers', zoals de heilsoldaten elkaar noemen, Den Helder en trokken naar Breezand en Anna Pauwlowna, waar huissamenkomsten werden gehouden. Soms gebeurde dat ook in een bollenschuur, om zo toch maar onderling contact te houden.

Na de oorlog

Langzaam komt in 1945 het korps weer op gang. Er volgt een tijdperk van nieuwe bloei. De zaal wordt zelfs te klein en naar achteren uitgebreid. Op 21 januari 1983 verliet men de Spoorgracht om onze nieuwe zaal aan de Vismarkt te betrekken.

Afb. 5: huidig onderkomen van het Leger des Heils aan de Vismarkt in de vml Nutskleuterschool.

Door al de jaren heen hebben de heilsoldaten getracht een reddingsbrigade te zijn voor de 'drenkelingen op de levenszee', altijd bereid om de helpende hand te bieden. Ook nu nog, in 2016, zijn wij het leger met de helpende hand.

M. Kikkert en Henk Boerekamps

bronnen: "de Morgen nr 4, okt. 1991", internet. Foto's: HVSG, Jan Kikkert, Reg. Archief Alkmaar.

EEN LEMSTERAAK IN DEN HELDER

LE 74 't Kan Verkeren"

Den Helder en de visserij horen bij elkaar. Zo bestond de Helderse zeevisvloot in 1900 uit 34 botters, 13 schokkers, 16 blazers, 4 kotters, 8 schuiten, 1 stoomblazer, 1 jacht en 135 vletten. De opbrengst van de visafslag bedroeg in dat jaar 379.444,35 gulden. Ter vergelijking: in 1975 was de jaaromzet ruim 54 miljoen gulden. Na eerst op een aantal andere plekken gehuisvest te zijn (o.a. de Vismarkt), nam de gemeente in 1891 een afslaggebouw op de dijk aan de Buitenhaven in gebruik. In 1906 werden een hulpafslag en schuilplaats bij ongunstig weer gesticht nabij het Wierhoofd. Dit gebeurde op verzoek van de vissers en de handelaren en het werd voornamelijk gebruikt voor de verkoop van de haringvangst. Deze haring werd aangevoerd door de zogenaamde haringtrekkers, die elk voorjaar met behulp van trek- of drijfnetten aan het strand en de zandbanken bij Huisduinen en Texel deze vis vingen. Haring, ansjovis en geep zwommen namelijk via het Marsdiep de Zuiderzee in om kuit te schieten. De aanleg van de Afsluitdijk in 1932 maakte hier echter een einde aan.

Afb. 1: LE 74 't Kan Verkeren op de helling op Willemsoord.

Maar ook in andere vissers plaatsen aan de Noordzee en de Zuiderzee werd veel gevestigd, zo ook in Lemmer waar een behoorlijk aantal vissersschepen hun thuis haven had. Zoals de nu in Den Helder liggende Lemsteraak LE 74 met de sprekende naam 't Kan Verkeren". Deze bijna originele Lemsteraak is in het bezit gekomen van de pas gepensioneerde

(2009-2016) Helderse huisarts Frans Schreuder, die zich nu vol op zijn passie kan storten.

De kiellegging.

De 1e opdracht aan de scheepswerf de Boer in Lemmer voor het bouwen van een aak in ijzer, werd rond de eeuwwisseling (1900) gegeven door ene Greate Steven. Maar het puddelijzer (*soort gewalst gietijzer, red*) was weerbarstig. De zwaardklampen lagen in het water, er zat een knik in het berghout en hij was 'te smal in zijn kont', dus Great Steven keurde hem af. Toch is er gevist met deze aak onder de naam "de Eersteling" en het registratienummer LE 28. Er werd een nieuwe Lemsteraak gebouwd. Deze aak viel helaas bij de tewaterlating in 1900 van het wagentje, waarbij de vingerlingen (*ophangogen voor het roer, red*)

Afb. 2: scheepswerf de Boer in Lemmer

beschadigd werden. Waarschijnlijk is zij daardoor pas in 1901 in de vaart gekomen. Met deze aak, de LE 74 is tot 1958 door Frans en Steven Visser gevist. De LE 74 is daarna verkocht aan de Fam. Schreuder en is daar nog steeds eigenaar van.

Reddingsactie op de Zuiderzee

Frans en Steven waren de zonen van Greate Steven. Die kon als enige in de Zuiderzee beide zwaarden tegelijk ophalen. In de nacht van 15 op 16 maart 1906 kwam het stoomschip "Leeuwarden II", dat een vrachtdienst onderhield tussen Lemmer en Amsterdam in vliegende storm onderweg van Amsterdam in grote problemen. De plotseling opgestoken storm had de bemanning verrast en zij hadden dan ook geen voorzieningen kunnen treffen. De 4 werden uit de mast van

de Leeuwarden II gehaald tijdens een spectaculaire reddingsactie. Toen zijn zoons het schip overnamen in 1925 werd er een moderne aandrijfkracht geïnstalleerd: een automotor van een T-Ford. In 1947 werd deze vervangen door een 2 cilinder Skodamotor en in 1984 door een 18 jaar oude Bolinder, die nog steeds trouw zijn diensten aanbiedt.

Eigenaarwissel

In 1959 kocht Frans Schreuder III (senior) de aak, bracht er vele weekenden en vakanties met zijn gezin op door. Later was hij wel wat jaloers op zijn zoon, Frans IV die veel verder met de LE 74 op het oostelijk wad ging (*tot de Jade, de in de Waddenzee uitkomende rivier tussen de Eems en de Weezer, red*) en vaak droog viel. Op latere leeftijd ging hij dan weer mee om dit ook mee te maken. Hij overleed in 2011. Ook Frans IV heeft er tijdens en na zijn studententijd veel met zijn gezin op gevaren. Nu na zijn pensionering schippert hij er mee met vrienden en groepen, samen met de twee vrijwilligers, Joop en Jan. De LE74 ligt nu afgemeerd in de museumhaven Willemsoord en het is zeker de moeite waard om daar eens een bezoekje aan af te leggen. Bij mijn bezoek op de LE 74 lag de mast in de houtloods, alwaar er onderhoud aan werd gepleegd. Een tijdrovende klus en Frans probeert zoveel mogelijk oude gereedschappen te gebruiken. Een oude aak uit (1901) vergt veel onderhoud, die Frans samen met Jan en Joop zoveel mogelijk zelf doet. De museumhaven Willemsoord is volgens hem een ideale plek om dit te doen: er is een heel mooie oude scheepshelling en veel vakkennis bij de bezitters van andere originele oude schepen. Frans hoopt nu meer tijd te hebben voor het charterwerk en wil aan wedstrijden van historische vaartuigen meedoen, want dergelijke activiteiten bleken in zijn werkzame leven altijd lastig in te passen.

Paddestoelhuis

Sinds een aantal jaren (2010) wonen Anita en Frans Schreuder in een fraaie staat verkerend exemplaar van een "Paddestoelhuisje" aan de

Kijkduinlaan, waarvan er nog maar enkele in Huisduinen staan. Frans vertelt dat hun huis een ontwerp is van Maarten Koning, een architect die zich sterk maakt voor het in ere houden van Noord-Hollands erfgoed, zoals de typisch West-Friese stolpboerderij.

Afb. 3: Paddestoelhuis, Huisduinen

Konings traditionele ontwerp viel precies in de smaak. "Wij zijn namelijk niet zo van ultramodern en strak." Binnenshuis is bijna alles afkomstig van een bedrijf van oude bouw-materialen, bijna alles heeft een verhaal. Frans is ook een liefhebber van klassieke muziek en dan in het bijzonder klassieke dwarsfluit muziek. Hij hoop nu ook tijd te kunnen vrijmaken voor een 2^e passie, het bespelen van de dwarsfluit. In het verleden zat hij in diverse ensembles, maar zijn huisartsen praktijk in Groningen en zijn gezin slokte veel tijd op en de dwarsfluit werd steeds minder gebruikt en bleef zodoende steeds meer in de kast liggen.

Afb. 4: LE74, t' Kan Verkeren, in volle glorie onderzeil.

Henk Boerekamps

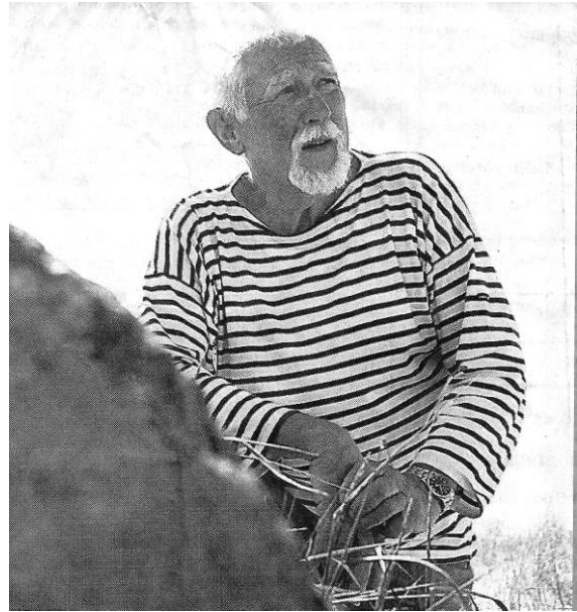
MARKANTE MARSDIEPERS 2

Henk Horsman: de strandzesdaagse is mijn kindje!

De Strandzesdaagse is een begrip in Nederland en wordt in een adem genoemd met andere grote wandelsportevenementen, zoals de Nijmeegse Vierdaagse. Dit jaar gaat in juli alweer de 57ste editie van start in Hoek van Holland. 1000 wandelaars van overal vandaan gaan op maandag van start om de gehele Hollandse kustlijn door te ploegen in het vaak rulle zand tot zij op de zesde dag vrolijk en voldaan aankomen in Huisduinen, alwaar zij een flesje origineel Helders strandzand mogen ontvangen. Een ieder die ooit heeft meegelopen zal beamen dat het afzien was: het zand, de elementen en de 'afterparties', 's avonds. 'Tropendagen' zijn het, die dubbel tellen, maar niemand had er ook maar één willen missen. Vele deelnemers doen al jarenlang mee en elke volgende editie is al heel snel volgeboekt, zo populair is de tocht. De bedenker van dit evenement, dat Den Helder jaarlijks positief op de kaart zet met belangstelling van nationale TV zenders, inclusief vaste aandacht in het 8 uur journaal van de NOS, is Henk Horsman, vroeger ook bekend als Henny of als 'de Hors'. Maar Horsman heeft nog veel meer interessants op zijn conto geschreven. Dat maakt hem een geschikt onderwerp voor deze serie.

Afb 1: de 1^e strandzesdaagse in 1959; 37 deelnemers vertrekken uit Huisduinen

Afb 2: Henk Horsman in 2005 (foto: Michel Schnater)

Ik heb afgesproken bij hem thuis. Als ik aan kom fietsen vangt hij me buiten op en gaat me voor naar binnen. Daar laat hij me een kamertje zien, waarvan de muren behangen zijn met trofeeën die, zoals hij enthousiast zegt: '...het hele verhaal vertellen..' Foto's en nog meer foto's van de strandzesdaagse, oorkonden van een koninklijke onderscheiding en van verschillende carnavalsverenigingen. Hij ziet er nog patent uit, al heeft hij ook wel wat fysieke malheur achter de rug. Horsman is echter een rasoptimist met een nog steeds jeugdige uitsstraling van wie je die 'tropenjaren' niet afziet. Henk Horsman werd geboren op 22 juni 1937 in de 2^e Vroonstraat. 'Dat is dezelfde datum waarop zowel Napoleon als Hitler hun aanvallen op Rusland ondernamen, met allebei dezelfde slechte afloop', zegt hij lachend. Zijn vader Klaas Horsman was brigadier bij de gemeentepolitie. Zoals veel van zijn generatiegenoten in Den Helder was zijn lagere schooltijd een rommelige periode: hij kreeg les in een woonhuis in de Niasstraat en nog wat later in huiskamers in de Anna Paulownapolder. 'Dat wisselde steeds, als

ergens kolen waren kregen we daar les..’ Zijn vader had wat ‘geheime dingetjes’ uitgehaald, waar de Duitsers niet blij mee waren. Hij zat in een verzetsgroep die in de noordkop actief was, maar was in 1943 door de bezetter opgepakt en naar Kamp Amersfoort afgevoerd, wat hij overigens heeft overleefd. Moeder moest van de moffen de stad uit. Zij vonden onderdak op een woonboot in de polder, alwaar ze tot het einde van WOII verbleven. Na de oorlog volgde Henk aanvankelijk de MULO, maar ging over naar de ambachtschool, ‘...want de techniek trok me aan...’ Zo werd Horsman elektromonteur en specialiseerde hij zich onder meer in lichttechniek, ‘.....dat was toen in sterk in opkomst...’ Het bracht hem naar Nieuw Guinea, waar hij voor defensie als burgermonteur 19 maanden werkte aan de installatie van een zendstation in Manokwari. Het was de tijd van een sluipend en dreigend conflict met Indonesië, dat ook Nieuw Guinea bij het eilandenrijk wide betrekken.

Ruimte en het verheffingsideaal

Terug in Den Helder belandde hij bij de jongerensoos Ruimte. Ruimte was een voortzetting van de aloude AJC(Arbeiders Jeugd Centrale), de in 1918 door de SDAP opgerichte jeugorganisatie. Een paar jaar geleden is er in De Morgen aan het ontstaan van Ruimte al aandacht aan besteed in een artikel van Henk Hoekmeijer, die ook bij de oprichting was betrokken. Henk Horsman was in zijn jonge jaren lid geweest van de padvinderij, maar werd toch aangetrokken tot de nieuwe soos, want: ‘...er was in die dagen geen reet te doen voor jongeren..... je kon nergens dansen...als je onder de 18 was, kwam je nergens binnen...’ In die behoefte zou Ruimte moeten voorzien. Horsman: ‘...veel mensen denken dat Ruimte alleen in Den Helder bestond, maar het was een landelijk gebeuren.....de formule van de AJC paste niet

meer in de tijd, vond men en zo bedacht men Ruimte. Het belangrijkste doel bleef toch het verheffen van de arbeidersjeugd.....die moest op een hoger zedelijk en cultureel peil worden gebracht.....maar het dansen van jongens en meisjes op zaterdagavond vond men daar niet echt bij passen...’. Volksdansen rond de meiboom, paste beter bij AJC. In 1958 staken een aantal oud AJCers bij Hans en Jo Kroonstuiver thuis de koppen bijelkaar om zich te beraden over een dergelijke jongerensoos in Den Helder. Men had daarvoor een werkbezoek gebracht aan Ruimte in Zaandam om te zien hoe men het daar had aangepakt . Men vond een ruimte in het gebouw van de voormalige Comeniuschool aan de 2^e Vroonstraat. Er werd door vrijwilligers een barretje getimmerd en er was een zelfgebouwde versterker voor de grammofoon. In Ruimte werd er slechts ranja gedronken of prik, want de arbeidersbeweging was nog steeds in de ban van de blauwe knoop.

Afb 3: de Comeniuschool hier gezien vanuit de Vlamingsstraat (foto: HVSG)

Dat was het moment dat Henk Horsman betrokken raakte. Hij was al gauw voorzitter van een zelfbenoemd bestuur en ontpopte zich als organisator. Aanvankelijk was het een groot succes, de avonden werden druk bezocht en er werd naar hartelust gedanst. De nodige ophef werd veroorzaakt door een artikel met

foto in de Helderse Courant. ook de landelijke pers kreeg er lucht van. De foto sprak boekdelen: hier werden de goede zeden op forse wijze geschonden! Jongens en meisjes dansten tegen elkaar aan in stevige omstrengeling, al gauw in de volksmond 'scharrebakken' genoemd: oei oei, 'Sodom en Gomorra!'. In de gemeenteraad werden vragen gesteld; moest er niet worden ingegrepen? Een delegatie van Ruimte toog naar het stadhuis om te overleggen met burgemeester Rehorst. Dank zij de steun van mevrouw Stoorvogel van de jeugd- en zedenpolitie mochten de activiteiten echter worden voortgezet.

Afb 4: foei! scharrebakken in jeugdsoos Ruimte: Sodom & Gomorra!

Maar de tijdgeest was aan het veranderen. Horsman: '...het begon net een beetje leuk te worden voor jongeren, sommigen verdienden al wat en er reden er al heel wat op brommers, een RAP Rocky of een Peugeot en zij dronken ook liever een biertje. Ook begon het rock 'n roll tijdperk met die Bill Haley... eh...hoe heet dat nummer ook al weer...oh ja..."Rock Around The Clock". Later kwamen er vooral jongeren met een hogere opleiding naar Ruimte, zodat het.....hoe noem je dat?..... een wat elitair karakter kreeg..' Hij vervolgt: '...Ruimte heeft dan ook niet zo lang bestaan....twee jaar misschien..' Hij begon zelf een alternatieve 'modernisten'

soos in de Oostslootstraat, geïnspireerd door een bezoek aan Parijs. Horsman: 'het was een

Afb 5: vrolijkheid in Ruimte met prik

beetje in de sfeer van de Franse zangeres Juliette Greco met visnetten, druipkaarsen, Gauloise sigaretten.....en er werd eigenlijk alleen maar geluisterd naar jazzplaten...' Aan het begin van het nieuwe decennium ging gelijk met de sloop van het oude schoolgebouw ook Ruimte ter ziele evenals het alternatieve modernistencafé.

Afb 6: oei, oei! nog meer scharrebakken: verheffing in Ruimte.....

Pro Juventute en Blue Star

Mevrouw Stoorvogel was met o.a. de Helderse kantonrechter mr. Pot actief in Pro Juventute, een in de 19de eeuw opgerichte organisatie voor begeleiding en reclassering van jongeren. Na de steun, die Horsman c.s. vanuit die hoek voor Ruimte had gekregen,

werd hij nu door Pro Juventute benaderd om dergelijke activiteiten in de stad voort te zetten. Hij kwam bij Pro Juventute in dienst: '...ja, mr Pot was mijn baas. Den Helder kende

Afb 7: gezellige drukte in Blue Star, Henk Horsman links achterin aan de tap.

toen al een vrij groot jongerenprobleem, meer dan in andere steden. Ik denk dat dat ook kwam door de marine...veel vaders waren vaak weg.....en Pro Juventute wilde er wat aan doen'. Hiervoor werd een geschikt pand gevonden in de Sluisdijkstraat nummer 88, dat door de gemeente was aangekocht met het oog op de geplande sloop van de oude Sluisdijkbuurt. Ik kreeg 3000 gulden 'startgeld' voor de inrichting.

Afb 8: nog meergezelligheid in Blue Star

Zo ontstond de legendarische jongerensoos Blue Star, maar het exacte jaartal weet Het Horsman niet meer precies: 'het moet in 1963 of 1964 zijn geweest...15 december...dat weet

ik zeker.....ja, het moet in 64 zijn geweest' (*Marinus Vermooten noemt in zijn uitgave "100 Jaar Amusement in Den Helder" een mogelijk exacte datum van 15 december 1961, GH).*

Afb 9: de Blue Star voorzag in een behoefte

Sluisdijkstraat 88 was een voormalig winkelpand, met een gang tussen twee etalages in. In het begin moest je lid worden, anders mocht er geen bier gedronken worden. Horsman: '...nou dat was wat hoor, dat er bier werd gedronken...ingezonden brieven in de krant...maar we werden gedekt door mr Pot...ha, ha....dat wist niemand..'. Het was niet erg groot maar voorzag duidelijk in een behoefte voor de meer alternatieve jongeren.

Afb 10: 'de Hors' aan het werk in Blue Star.

Er werd een biertje getapt en er was wijn, druipkaarsen en een grammofoon om LP's te kunnen draaien, die de bezoekers zelf mochten meenemen. Zo draaide de schrijver van dit stuk daar zijn 1^e LP van The Rolling Stones. Ook fungeerde Blue Star als oefenruimte voor de Helderse rockband "The Black Devils". Horsman: '...ja, met Douwe de Zee, Theo Dokter, Jitse Bijpost en Willem Bijl.....beetje vreemde vogel was dat...' Blue Star ging ruim 10 jaar later ter ziele, toen het pand met vele andere werd gesloopt in verband met de stadsvernieuwing (volgens M. Vermooten sloot Blue Star echter in maart 1969, GH). Blue Star was een onderdeel van de vanaf eind jaren vijftig ontstane jeugd en jongerencultuur, die in Den Helder zo'n beetje begon bij Ruimte en doorliep naar het door de gemeente opgezette en gesubsidieerde 'open jongerencentrum' Dodo dat medio 1975 in het oude houten Postkantoor achter de dijk van start ging. Ook het roemruchte muziekcafé annex koffiешop Galerie 33 aan de Spoorgracht past in dat rijtje. Dit was dan weer een min of meer anarchistische reactie op het door de gemeente gesubsidieerde en 'gecontroleerde' Dodo, waar dan wel een biertje mocht worden gedronken, maar beslist geen jointje mocht worden gerookt.

Stichting Kunstuitleen Den Helder

Henk Horsman had ook belangstelling voor beeldende kunst. Je had toen in de oude Sluisdijkbuurt de kunstgalerie "Paal 1", van Jan Riekwel, ook al zo'n gemeentelijk slooppand. Met bankdirecteur Karel Selie, gemeentevoorlichter Henk Kalee en drs Jan van Eeden, toen nog coördinator van het Samenlevings Opbouw Orgaan(SOO) hadden Jan Riekwel en Henk Horsman het plan opgevat om ook in Den Helder een kunstuitleen te beginnen. Het idee daarachter was eigenlijk ook weer de 'verheffingsgedachte': ook de arbeidersklasse

zou moeten kunnen kennismaken met beeldende kunst. Horsman: '....ja, dat leefde echt bij ons.....het was heel idealistisch van opzet allemaal...'

Afb 11: Jan Riekwel aan het werk in de oude kunstuitleen aan het Bernhardplein.

Het idee van de kunstuitleen was echter al veel ouder. Reeds in 1954 is landelijk de organisatie Kunstuitleen opgericht. De bedoeling was dat ook de lagere inkomens door middel van een soort huurkoop moderne kunst in huis konden halen: weg met het zigeunermeisje en het betraande kind! Met dit doel voor ogen hadden Horsman c.s. een stichting opgericht als rechtspersoon en subsidie en huisvesting geregeld. In januari 1975 werd de Helderse Kunstuitleen geopend, ook weer in de Sluisdijkstraat, in een voormalige bakkerij op de hoek van de Ruyghweg. Jan Riekwel werd directeur en bleef tot aan zijn dood het gezicht en grote pleitbezorger van de Helderse Kunstuitleen, die nog steeds actief is.

Afb 12: strand6daagse onderweg.

Professioneel organisator

Zoals we hebben gezien stond Henk Horsman vooraan in deze nieuwe bewegingen van de jongerencultuur en de beeldende kunst, maar ondertussen was hij ook al actief als professioneel organisator van wandel- en fietstochten. Zo was hij vlak na zijn terugkeer uit Nieuw Guinea gevraagd door het Haarlems Dagblad om tochten te organiseren voor haar abonnees. Zijn eerste met 37 sportievelingen ondernomen strandzesdaagse in de zomer van 1959 was blijkbaar ook buiten de Helderse stadsgrenzen opgefallen. Het bleef niet bij de Haarlemse krant, ook het Noordhollands Dagblad (het huidige VND) maakten gebruik van zijn talent als organisator van sportieve evenementen. Zo ontstond de nachtwandeltocht Almaar-Den Helder (40 km), waaraan ondergetekende redacteur nog 'zure kuiten' heeft overgehouden. Hij bedacht ook het Rondje IJsselmeer en de pittige fietsmarathon Maastricht-Den Helder (340 km). Of de DDDD (Dwars Door De Duinen) wandeltocht Den Helder-Den Haag voor de Haagsche Courant met '...wel 1200 kampeeders op de linie..' Landelijk bekend werd hij ook als organisator van het "Millenium Feest" (2000) in de koepelzaal van het Renaissance Amsterdam Hotel. Henk staat al pratend op en beent weg naar een andere kamer, waarna hij terugkomt met enige parafernalia, zoals het herinneringsvaantje van de eerste editie van de strandzesdaagse en een hele pagina uit de Telegraaf van juli 2005 met de in (uiteraard) knallend gele letters uitgevoerde kop: "zon, zee, liefde". Hij laat ook met enige trots een exemplaar zien van het blad van de Helderse Ondernemers Vereniging (HOV) uit 2000, met een artikel van de hand van Martin van Exter, waarvan de kop luidt: 'Henk Horsman, onbezoldigd ambassadeur van Den Helder'. Waarmee hem terecht eer wordt betoond voor zijn promotionele waarde voor de stad: 'die staat

gelijk aan een budget van vele tonnen aan stadspromotie'. Over het geheim van het succes van de strandzesdaagse laat van Exter zijn niet geringe verbeelding los: '.....vele elementen van terug naar de natuur.....gedrenkt in vitale romantiek en een avontuurlijke losbandigheid, met van tijd tot tijd veel drank...'

Afb 13: Het eerste en voorlopig laatste vaantje.

Horsman zelf laat ook niets aan duidelijk over als hij ten overvloede nog maar eens benadrukt: 'de strandzesdaagse is mijn kindje!'

Het begin

Het begon allemaal toen hij – net terug uit Nieuw Guinea – met een vriend de dijk op ging met een rugzak om naar Hoek van Holland te lopen. De 'strandzesdaagse was een geïncarneerde jongensdroom.....een opwindende vlucht uit het knellende keurslijf...(van Exter)'. Horsman vat het krachtig samen in zijn eigen woorden: 'je vergeet alles, je loopt je hoofd leeg'. Hij legt uit: '....op de tweede dag voel je al de innerlijke verandering. Een blaas interesseert je geen reet meer, kleding niet, het thuisfront niet. Ploeterend door het rulle zand vind er een onthechting plaats..' Er zijn dan ook heel wat romantische relaties ontstaan tijdens al die edities van het wandelfestijn, maar er zijn er ook veel door verbroken. 'Er is zelfs een

keer een huwelijk tijdens de tocht voltrokken!', zegt Horsman enthousiast.

Afb 14: de grondleggers van de strandzesdaagse: Henk Horsman(l) en Hans Kroonstuiverten tijde van de 1^e tocht in 1959

Tijdens de finish van de 40ste editie stond wethouder en locoburgemeester Jan Manderfeld bij het Huisduiner kerkje klaar met een koninklijke onderscheiding: ridder in de ode van Oranje Nassau. Horsman: '...dat was een plannetje van m'n vriend Gerrit Mollemadie had de gemeente op het spoor gezet.....ik wist echt van niets!' Maar na de 45ste aflevering/verjaardag van zijn 'kindje' vond hij dat het genoeg was geweest. 'Ja, het vergt nogal veel organisatievermogen, vergis je niet.....je verhuist elke dag een compleet dorp...' Een dorp met 1000 inwoners, want al na een paar edities werd de tocht zo bekend en populair, dat de inschrijving elke keer zeer snel rond is. '...met 1000 deelnemers is het organisatorisch nog te behappen, daar hebben we al gauw de grens gelegd.....we, ja, want ik

heb het niet alleen gedaan natuurlijk, vergeet ook niet al die tientallen medewerkers te noemen in je stuk....' Eén van die medewerkers is Woody van Loo, zoon van de destijds bekende uitbater van café "de Pottewinkel", Frans van Loo. Horsman: '...Woody is begonnen met papierprikken, bij wijze van spreken.....en aan hem heb ik mijn kindje met een gerust hart overgedragen.....' In juli 1959 startte hij samen met Hans Kroonstuiver die, zoals we gezien hebben ook bij Ruimte betrokken was, de eerste editie van het wandelevenement met 37 deelnemers. De eerste driejaren naar Hoek van Holland, maar het bleek toch beter om het andersom te doen. Want: '...de wind waait aan de kust immers bijna altijd uit zuidwestelijke richting en bovendien is het logistiek veel praktischer omdat we vanuit Den Helder de catering e.d. uitvoeren'. In juli 2016 zal in Hoek van Holland de 57ste Strandzesdaagse van start gaan: het kindje van Henk Horsman is groot geworden!

Gerard Hoekmeijer

Bronnen:

HOV Magazine nr 2 (2000), Martin van Exter;

De Telgraaf, 9 juli 2005, Cees Koring;

LOS radioprogramma De Stand Op Zaterdag (SOZ) 138, 6 januari 1900;

100 Jaar Amusement in Den Helder, Marinus Vermooten, uitgeverij "de Hoop", 1996;

Helderse Horeca 1890-2015, Marinus Vermooten, 2015;

Den Helder In De Jaren 60, Marinus Vermooten: de afb. 1,,5,6,7,8,9,10, 14;

H.E. Hoekmeijer, Ontstaan Ruimte, de Morgen 2013; idem afb. 4.